

Z Kroniki naukowej

SPRAWOZDANIE Z SESJI NAUKOWEJ PT. „TYSIĄCLECIE POLSKICH ZIEM ZACHODNICH”

W dniach 14 i 15 maja 1960 r. odbyła się w Poznaniu Sesja Naukowa pt. „Tysiąclecie polskich Ziem Zachodnich” zorganizowana z okazji 15-lecia Instytutu Zachodniego przez Instytut Zachodni przy współudziale Komisji Koordynacyjnej Instytutów Ziem Zachodnich i Rady Naczelnej Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich.

Celem powyższej sesji, w której wzięli udział przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych (ekonomiści, geografowie, socjologowie, prawnicy, historycy, historycy kultury i sztuki) nie było przeprowadzenie jakichś szczegółowych dyskusji problemowo-analitycznych, czy zrobienie podsumowania pewnego stanu badań. Sesja ta miała się stać wkładem Instytutu Zachodniego do rozpoczynających się uroczystości Tysiąclecia Państwa Polskiego, miała przedstawić społeczeństwu polskiemu aktualną problematykę badawczą związaną z Ziemiami Zachodnimi w różnych dyscyplinach naukowych.

W czasie obrad plenarnych dn. 14 V 1960 r., po otwarciu sesji przez prof. dra Tadeusza Lehra-Spławińskiego, wygłoszono następujące referaty:

1. Prof. dr Gerard Labuda, Zadania i perspektywy działalności badawczej instytutów Ziem Zachodnich
2. Prof. dr Alfons Klafkowski, Granica polsko-niemiecka w systemie umów międzynarodowych
3. Prof. dr Zdzisław Kaczmarczyk, Polska granica zachodnia w perspektywie tysiąca lat historii
4. Prof. dr Władysław Markiewicz, Społeczeństwo i kultura na Ziemiach Zachodnich w latach 1945—1960.

W godzinach popołudniowych odbyły się uroczystości jubileuszowe Instytutu Zachodniego*.

Obrady wznowiono dn. 15 V 1960 r. w dwóch sekcjach: sekcji ekonomiczno-socjograficznej i w sekcji historycznej.

W sekcji ekonomiczno-socjograficznej wygłoszono następujące referaty:

1. Doc. dr Stanisława Zajchowska, Podstawy geograficzne integracji Ziem Zachodnich.
2. Mgr Bohdan Gruchman, Ekonomiczne czynniki integracji Ziem Zachodnich w systemie gospodarczym Polski Ludowej.
3. Prof. dr Stefan Nowakowski, Tworzenie się więzi społecznej na Ziemiach Zachodnich.

W sekcji historycznej wygłoszono referaty następujące:

1. Prof. dr Witold Hensel, Archeologia o polskości Ziem Zachodnich
2. Prof. dr Aleksander Gieysztor, Rola Ziem Zachodnich w tworzeniu wczesnofeudalnego państwa polskiego
3. Prof. dr Janusz Pajewski, Zagrożenie polskich Ziem Zachodnich przez Niemcy w dobie imperializmu.

W dyskusji, jaka rozwinęła się w czasie obrad tej ostatniej sekcji, pierwszy zabrał głos prof. K. Tymieniecki. Na wstępie swej dłuższej wypowiedzi stwier-

* O uroczystościach jubileuszowych Instytutu Zachodniego patrz „Przegląd Zachodni” nr 3/60, s. 182—183.

dził on, że w ciągu wieków Ziemię Zachodnie nie stanowią właściwie odrębnego problemu, czy to gdy chodzi o czasy przedhistoryczne, czy najnowsze. Problem ten jest o wiele szerszy i obejmuje całość ziem polskich.

Nawiązując do referatu prof. Hensla, prof. Tymieniecki zwrócił uwagę na szczególnie istotny dla Polaków problem rozwoju kultury Słowian już w czasach przedhistorycznych. Podkreślił przy tym, że dotąd istnieje pewien nurt w historiografii zachodnioeuropejskiej, który uparcie tego nie dostrzega. Pogląd, że Słowianie przybyli do Europy z Hunami dotąd spotkać można nawet w publikacjach francuskich i angielskich. Prof. Tymieniecki wspominał o atlasie wydanym w Monachium w r. 1954 dla użytku szkolnego, który to atlas zawiera wiele błędnych wiadomości. I tak np. na mapie Europy środkowo-zachodniej I i II wieku nie zaznaczono zupełnie terytoriów zajmowanych przez Słowian. Jest to oczywiście niezgodne ze zjawiskami archeologicznymi.

Prof. dr J a m k a odnośnie do referatu prof. Hensla wyraził pogląd, że od strony materiałów archeologicznych nie można Śląska traktować jako całości. Górny Śląsk aż po średniowiecze jest terytorium zupełnie odrębnym. Nawiązując do wypowiedzi prof. Tymienieckiego dyskutant dodał, że znane są i inne podobne, niezgodne z prawdą naukową, atlasy. W związku z tym postuluje napisanie wspólnej recenzji niemieckich atlasów historycznych, w której naukowcy polscy zaakcentowaliby swoje stanowisko w tej sprawie.

Tego samego dnia, 15 V 1960 r., po przerwie, wznowiono obrady plenarne, w czasie których wygłoszono następujące referaty:

1. Prof. dr Janusz Deresiewicz, Ziemię Zachodnie w pracowniach uczonych polskich
2. Prof. dr Tadeusz Cieślak, Zadania, cele i metody tzw. Ostforschung w Niemieckiej Republice Federalnej
3. Prof. dr Michał Szczaniecki, Rola Instytutu Zachodniego w badaniu problematyki Ziemi Zachodnich.

Dr M. Wojciechowski nawiązując do referatu prof. Cieślaka zwrócił uwagę na zasadnicze zmiany, jakie zaszły w metodach i celach działalności zachodnioniemieckiego *Ostforschung* po II wojnie światowej. Zdaniem dyskutanta nowy nurt w łonie *Ostforschung* można nazwać porzuceniem ideologii walki narodowej (w przeciwieństwie do hitlerowskiego *Forschung*). Podjęto próby wykazania, że punkt ciężkości polskiego procesu historycznego mieści się na wschodzie, a zatem chodzi tu o pewnego rodzaju rehabilitację idei jagiellońskiej. Widać również dążenie do szukania się w przeszłości wspólnoty interesów polsko-niemieckich skierowanych przeciwko Rosji. Z tego nowego nurtu zachodnioniemieckiego *Ostforschungu* wynikają oczywiste konsekwencje polityczne, łączące się z dzisiejszą rzeczywistością.

Dr A. Kamiński podkreślił wagę szowinistycznego prądu w myśli zachodnioniemieckiej. Przejawy neointentyzmu są dowodem istnienia jakiegoś poważniejszego ruchu neohitlerowskiego.

Odrębnym zagadnieniem jest rola, jaką odgrywa zachodnioniemiecka propaganda, a przede wszystkim wielka ilość różnego rodzaju wydawnictw i pism.

Dr W. Zajączkowski postuluje nawiązanie ściślejszej współpracy z instytucjami i poszczególnymi osobami, które zajmują się problemami Niemiec na zachodzie Europy (np. w Szwajcarii i USA).

Prof. dr A. Vetulani w związku z referatem prof. Szczanieckiego zapytuje, w jakiej mierze publikacje Instytutu Zachodniego są referowane w zachodnioniemieckiej prasie naukowej, politycznej i codziennej.

Odpowiadając prof. Szczaniecki stwierdził, że jest rzeczą ogólnie znaną, iż publikacje Instytutu są w wielu pismach i instytucjach bardzo starannie rejestrowane i uwzględniane.

Prof. dr G. Labuda dokonując zamknięcia obrad stwierdził, że na tego rodzaju sesjach odbywa się jakby plebiscyt nauki polskiej, plebiscyt dotyczący podstawowych zagadnień naszego życia na Ziemiach Zachodnich.

Przewodniczący zebrania prof. dr A. Klafkowski zakończył obrady sesji składając podziękowanie jej organizatorom.

Władysław Tomaszewski

„BITWA POD GRUNWALDEM”

Wystawa w Muzeum Narodowym w Krakowie

Dnia 15 lipca w salach wystawowych Muzeum Narodowego w Krakowie przy ul. Smoleńsk 9 otwarto wystawę „Bitwa pod Grunwaldem”.

Na wstępie zwiedzający mają możliwość zobaczyć oryginalną pieczęć księcia mazowieckiego Konrada, z którego imieniem łączy się sprowadzenie Krzyżaków do Polski, oraz majestatyczne pieczęcie zwycięzców spod Grunwaldu, Jagiełły i Witolda. Wielkich rozmiarów mapa z wrysowanymi datami obrazuje rozrost terytorialny państwa krzyżackiego. Druga mapa przedstawia koncentrację obu armii walczących pod Grunwaldem. Po raz pierwszy pokuszono się o graficzne przedstawienie barwnymi liniami pochodzących poszczególnych chorągwi, począwszy od ich punktów wyjścia, dzięki czemu bardzo plastycznie wypadł obraz udziału w bitwie rycerstwa ziem polskich, ruskich, litewskich, zaciężnych z Czech i Moraw, a także bardzo liczny udział rycerstwa z Zachodu po stronie krzyżackiej. Uwidocznione *itinerarium* króla Jagiełły unaocznia jego osobisty wgląd kolejno w organizację obrony granicy południowej, w zbieranie się chorągwi krakowskich, potem sandomierskich i czerwonoruskich, wreszcie wielkopolskich. Ożywiają mapę barwne figurki ciągnących z taborami wojowników w strojach z początku XV wieku. Dwa boczne ekrany przedstawiają schemat organizacyjny armii Jagiełły i armii krzyżackiej.

Na środku głównej sali, nad którą góruje wielka fotografia Jagiełły z nagrobka na Wawelu, ustawiono osiem dużych ekranów. Na pierwszym widać fotografię pola bitwy wedle stanu dzisiejszego, na pozostałych siedmiu poszczególne fazy bitwy wedle S. Kuczyńskiego. W gablotach umieszczono cenne eksponaty oryginalne. Miecz ze zbiorów Czartoryskich, będący wedle tradycji jednym z dwóch przesłanych przed bitwą przez Krzyżaków. Relikwiarz Henryka von Bode i biblię Ludera, księcia brunszwickiego, zdobyte pod Grunwaldem i ofiarowane przez Jagiełłę; relikwiarz kolegiacie św. Floriana, biblia kapituły katedralnej w Krakowie. Dalej hełmy, topór, miecze, kusze, pawęż i inne szczegóły uzbrojenia pochodzące z czasów bitwy grunwaldzkiej. Uzupełniają te eksponaty stojące luzem cepy bojowe i berdysz piechoty chłopskiej oraz wielki dwuręczny miecz krzyżacki z Malborka. Z wystawionych dyplomów pergaminowych najciekawszy jest akt zwolnienia z niewoli księcia zachodniopomorskiego Kazimierza (8 VI 1412), wiążący się bezpośrednio z bitwą.

Dookoła sali rozstawiono ekrany ciemnego koloru, na których wymalowano dużych rozmiarów postacie rycerstwa i piechoty obu stron walczących (łącznie z taborami i artylerią), przy czym dokładnie oddano szczegóły ówczesnego uzbrojenia i stroju. U sufitu wisi pięć wielkiego rozmiaru chorągwi polskich (ziemi krakowskiej, pogoń, kolumny Jagiellonów, ziemi kaliskiej i ziemi sandomierskiej), oraz pięć chorągwi krzyżackich (dwie w. mistrza, w. marszałka, miasta Braniewa i rycerzy z Nadrenii). Reszta chorągwi krzyżackich i polskich umieszczona jest z objaśnieniami na barwnych ekranikach dookoła sali. Jest to więc komplet chorągwi obu wojsk. Przy ich rekonstrukcji przeprowadzono dokładniejsze studia, zwłaszcza przy chorągwiach polskich. Zerwano z anachronicznym przerysowywaniem godeł z póź-